

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 94. Quid sit Verbum intellectuale, in quantum abstrahit à creato, & increato, & quid sit Verbum diuinum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

monstrationes, & elicere actus scientiæ, Quia vero nos recolendo quæ scimus, dicimus illa intellectualiter in mente nostra, ideo nos per memoriã secundatam speciebus, producimus verbum, quo dicimus quæ scimus. Et quia per verbum, seu cognitionem actualem boni mouemur ad producendum amorem boni, ideo nos per verbum producimus amorem. Datur igitur in nobis quadam Trinitas, quæ est imago Trinitatis increatæ: ideoque S. Augustinus transferens hæc analogicè ad diuina, docuit, quod proportionaliter Deus Pater per memoriã secundatam producit Verbum, per Verbum producit amorem.

6. Sed explicandum est, quid in Deo intelligatur nomine memoriæ secundæ. Certum est, quod in Deo propriè non datur memoria. Ratio est, quia ex doctrina Aristotelis lib. de memoria, & reminiscencia, cap. 1. memoria propriè est, qua cognoscimus obiecta, vt ante cognita cognitione, quæ iam perit insuit; sed in Deo nulla cognitio præterit, cum sit immutabilis, vt ostensum est quæst. 19. ergo &c. Licet in Deo non detur memoria propriè dicta, datur tamen analogicè, in quantum habet essentiam diuinam, quæ vt ostensum est quæst. 42. num. 15. est species omnium intelligibilium, & ab Apostolo vocatur *Thesaurus Sapientiæ, & Scientiæ Dei*, & in quantum per essentiam diuinam cognoscit obiecta, non quidem vt ante cognita, (nam in Deo non datur ante, quod præterierit) sed vt semper cognita. Quia igitur Deus Pater in quantum habet speciem omnium intelligibilium, eaque cognoscit, vt semper cognita, producit Verbum, ideo Deus Pater dicitur producere Verbum per memoriã secundatam.

QVAESTIO XCIV.

Quid sit verbum intellectuale, in quantum abstrahit à creato, & increato, & quid sit Verbum diuinum?

1. Videtur vera sententia Thomistarum, qui sequentes Capreolum in 1. dist. 27. quæst. 2. art. 1. cone. 1 & Ferrariensem 1. contra Gentes cap. 13. dicunt, quod nos intelligendo equum e. gr. non solum producimus intellectiõnem, qua formaliter intelligimus, sed producimus ipsum equum in quodam esse intentionali, hoc est quamdam imaginem immaterialem equi, quæ imago est immediatum obiectum intellectiõnis, & in qua intelligimus equum, idemque dicunt de aliis obiectis; hæc autem imago est verbum. Fundamentum est, quia intellectus non potest intelligere obiectum, quod non sit in in ipso intelligente; sed equus non potest esse præsens intelligenti secundum suum esse materiale, sed solum secundum aliquam imaginem sui; ergo necesse est, vt intellectus producat in se quamdam imaginem equi, quæ sit immediatum obiectum intellectiõnis, & in qua intelligat equum extrinsecum; sed hæc imago, cum sit obiectum

immediatum intellectiõnis, distinguitur ab intellectiõne; ergo intellectus intelligendo producit aliquam imaginem obiecti distinctã ab intellectiõne, quæ imago dicitur verbum. Proportionaliter docent, quod Deus Pater intelligendo se ipsum, producit imaginem sui, quæ dicitur Verbum diuinum, in eaque tanquam in obiecto intelligit se ipsum.

2. Secundò communiter dicitur, quod Pater videt, & scit omnia in Verbo; sed si Verbum non esset obiectum immediatum intellectiõnis, in quo Pater videret cetera, Pater non videret omnia in Verbo; ergo.

3. Tertio videtur vera sententia P. Antonij Perez, qui disp. 3. de Trinit. cap. 2. & 3. docet intellectum creatum intelligendo non solum producere intellectiõnem actuã, qua formaliter intelligit, sed etiam intellectiõnem passiuã distinctã ab actuã, qua formaliter obiectum constituitur intellectum, & hæc esse verbum; idemque dicit proportionaliter de voluntate. Verbum ergo diuinum est intellectiõ passiuã producta à Patre: Spiritus Sanctus est amor passiuus productus à Patre, & Filio. Fundamentum est, quia præsertim in Deo generatio actuã constitutiua Patris distinguitur à generatione passiuã constitutiua Filij: spiratio etiam actuã communis Patri, & Filio distinguitur à spiratione passiuã propria Spiritus Sancti; ergo etiam intellectiõ actuã distinguitur à passiuã: amor actuus distinguitur ab amore passiuo, ac proinde Verbum consistit in intellectiõne passiuã, Spiritus Sanctus in amore passiuo.

4. Quartò nisi admittamus alteram ex duabus opinionibus relatis, non possumus explicare, quid sit Verbum, & quid Spiritus Sanctus; ergo &c.

5. Respondeo, ac dico primo, quod cum intelligimus obiectum, præter intellectiõnem non producimus imaginem intentionalem obiecti distinctã ab intellectiõne, quæ imago sit obiectum immediatum intellectiõnis, in quo intelligamus obiectum extrinsecum, vt docent Thomistæ.

6. Probatur primò: nam sicut cum videmus colores, cum audimus sonos, visio, & auditio habent pro obiecto immediatissimo ipsos colores, & sonos; sic cum intelligimus equum, leonem &c. intellectiõ nostra habet pro obiecto immediatissimo ipsum equum, leonem &c. existentes à parte rei, vt constare videtur experientia; sed iuxta hanc opinionem intellectiõ non haberet pro obiecto immediato equum, leonem &c. sed imaginem equi, leonis &c. existentem in nostra mente, & productã à nobis; ergo &c. Confirmatur: nam sicut videndo non producimus vllam imaginem distinctã à visione, sic intelligendo non producimus vllam imaginem distinctã ab intellectiõne.

7. Probatur secundò: nam sequeretur, quod beati dum vident Deum, non viderent illum immediatè in se ipso, sed in imagine ac

ver-

Verbo creato, quod est absurdum, adeoque ad illud vitandum multi Thomistæ dicunt, quod beati per visionem beatificam non producant ullum verbum Dei visi, vel saltem non producant verbum adequatum intellecti, quia ut loquitur Caietanus, magis Deum intelligunt, quam possint etiam intellectualiter sibi ipsis dicere, & exprimere. Sed hoc ipsum est absurdum. Nam unusquisque intelligendo dicit intellectualiter sibi ipsi quod intelligit, & tantum dicit, & exprimit, quantum intelligit.

8. Probatur tertio: nam ex dictis quæst. 93. num. 13. Pater producit Verbum, non ex indigentia, quasi indiget Verbo ut obiecto immediato, in quo omnia alia intelligat, sed ex abundantia; nam quia Pater omnia intelligit in se ipso, & in sua essentia, producit Verbum, ut illi dicendo communicet totam suam scientiam, & essentiam; sed iuxta opinionem Thomistarum Pater produceret Verbum ex indigentia, ut in Verbo tanquam in obiecto immediato omnia intelligeret; ergo &c.

9. Dicendum secundò: intellectio passiva, & amor passivus non distinguuntur ab intellectu activo, & ab amore activo, ac proinde Verbum divinum non consistit in intellectu passiva, & Spiritus Sanctus non consistit in amore passivo.

10. Probatur primo: nam percipi non potest, quod per ipsam intellectiōem, quæ ego intelligo equum, equus non constituatur formaliter intellectus à me; & quod è converso per illam intellectiōem, per quam equus constituitur formaliter intellectus à me, ego formaliter non intelligam equum. Confirmatur: nam sicut in potentia visiva visio activa non distinguitur à passiva, sic in intellectu.

11. Reiectis his opinionibus, explicandum est, quid sit Verbum in quantum abstrahit à creato, & divino; quid sit amor productus; quid sit verbum creatum, quid Verbum divinum; & quo pacto differat ab amore producto, hoc est à Spiritu Sancto.

12. Dicendum igitur primò: verbum, prout abstrahit à creato, & divino, est actus intelligendi, physice procedens ab intelligente, processione, qua dicitur, exprimitur, & assimilatur intentionaliter obiecto intellecto. Amor productus est actus amandi, physice procedens ab amante, processione, qua amans inclinatur intentionaliter in obiectum amatum, illique intentionaliter unitur.

13. Ex allatis descriptionibus infertur primo verbum prout abstrahit à creato, & divino constitui formaliter per tria predicata. Primum est, ut sit actus intelligendi: secundum est, ut physice procedat, & producat ab intelligente: tertium est, ut procedat processione propria intellectus, & sit in linea processioni intellectus, qua nimirum dicitur, exprimitur, & assimilatur obiecto intellecto. E.g. cum ego mentaliter definio hominem, ac di-

co, *Homo est animal rationale*, definitio illa mentalis hominis, est verbum mentale hominis, quia est actus intelligendi, physice procedens ab intelligente, & procedit processione propria intellectus, qua nimirum ego dico mentaliter hanc definitionem, & per illam exprimo, quid sit homo, & assimilo illam intentionaliter obiecto, hoc est homini intellecto, ac definito. Proportionaliter amor productus, prout abstrahit à creato, & increato, constituitur per tria predicata. Primum est, ut sit actus amandi: secundum est, ut physice procedat, & producat ab amante: tertium est, ut procedat processione propria voluntatis, qua nimirum amans inclinatur, & unitur intentionaliter obiecto amato. E.g. cum ego amo hominem, actus amoris physice procedit, & producit à me, processione propria voluntatis. Nam producendo actum amoris, non dico quidquam de homine, neque exprimo quid, aut qualis sit homo, sed inclinor intentionaliter in hominem, illique me intentionaliter unio.

14. Infertur secundò, quare essentia divina secundum se præcisè considerata non sit formaliter Verbum, neque Spiritus Sanctus.

15. Dicendum, quod cum essentia divina sit formaliter actus intelligendi, & amandi, non deest illi prima conditio; deest tamen secunda, & tertia conditio. Cum enim essentia divina sit improducta, & identificata cum omnibus Personis divinis, non procedit physice, neque producit ab intelligente, & amante; ergo. Dixi essentiam divinam secundum se præcisè non esse formaliter Verbum. Certum enim est, quod realiter, & identice est tota Trinitas, ut magis, & explicabitur in quæst. 100. Ex proportionali ratione prima Persona divina licet sit essentialiter actus intelligendi, & amandi, non est Verbum, neque Spiritus Sanctus, quia cum sit improducta, non procedit physice ab illo intelligente, & amante, prout requiritur ad Verbum, vel Spiritum Sanctum.

16. Infertur tertio, quid debeat addi ratione, & virtualiter essentia divina ad hoc, ut ex ea, & ex hoc addito constituatur Verbum divinum. Dicendum, quod quia essentia divina non deest prima conditio Verbi, ut nimirum sit actus intellectus, ac deest solum secunda, & tertia conditio, ut nimirum sit procedens ab intelligente processione propria intellectus, eo ipso, quod essentia divina addatur processio physica ab intelligente propria intellectus, constitutum ex essentia divina, & ex hac processione erit Verbum. Nam per essentiam divinam erit actus intellectus, per processionem expressivam, & assimilativam, erit procedens intellectualiter ut dictum, & expressum, & assimilatum intentionaliter obiecto intellecto, ac proinde erit Verbum. Confirmatur, & explicatur. Nam quia anima per se ipsam est rationalis, anima autem rationali nihil deest ad hoc, ut constituat physice

sicè hominem, nisi corpus organicum, eo ipso, quod animæ addatur physicè per vnionem corpus organicum, ex anima, & corpore constituitur homo, hoc est animal rationale; ergò quia essentiæ diuinæ nihil deest ad hoc, vt sit Verbum, nisi processio intellectualis ab intelligente, eo ipso, quod essentiæ additur per identitatem realem talis processio, ex essentiæ diuinæ, & ex tali processione constituitur Verbum. Porro sicut anima rationalis secundum se præcisè non est homo, corpus secundum se præcisè non est homo, totum autem constitutum ex anima, & corpore est homo; sic essentiæ diuinæ secundum se præcisè non est formaliter Verbum; processio intellectualis secundum se præcisè non est Verbum; constitutum autem metaphysicè ex essentiæ, & processione intellectuali realiter identificatis, est Verbum, quia per essentiæ est actus intellectionis, per processionem intellectualem procedit intellectualiter ab intelligente. Proportionaliter quia essentiæ diuinæ, quæ est actus amoris, nihil deest ad hoc, vt sit Spiritus Sanctus, hoc est amor productus, nisi processio passiuæ, qua physicè procedat ab amante per modum inclinationis, & vnionis cū obiecto amato, addita tali processione, constitutum ex essentiæ, & ex tali processione passiuæ est Spiritus Sanctus, seu amor procedens per modum inclinationis, & vnionis cum obiecto amato; siquidem per essentiæ est actus amoris, per processionem est procedens ab amante per modum inclinationis. Similiter quia essentiæ diuinæ, quæ per se ipsam est intelligens, ad hoc vt sit intelligens dicens, & producens Verbum, nihil deest, nisi dictio actiua, qua Verbum intellectualiter dicat, producat, & exprimat, constitutum ex essentiæ, & tali dictione actiua, est intelligens producens Verbum, hoc est Pater æternus. Quia essentiæ diuinæ, quæ per se ipsam est amans, nihil deest ad hoc, vt sit amans producens amorem, nisi spiratio, seu productio actiua amoris per modum inclinationis, addita hac productione actiua, totum constitutum ex essentiæ, & tali productione actiua, est spirator.

17. Infertur quartò, quo pacto tres Personæ diuinæ conueniant, ac differant inter se. Conueniunt in essentiæ, & in omnibus prædicatis absolutis, quæ nimirum non includunt reales origines, seu processionem, ac relationes producentis, & producti, qualia sunt, esse Deum, esse actum intelligendi, & amandi, esse omnipotentem, immensum &c. Differunt, seu distinguuntur per origines, processionem, ac relationes oppositas. Prima enim Persona differt ab alijs per hoc, quod est Deus ingenuus, ac dicens, & generans Verbum; secunda Persona est Deus genitus, dictus, & expressus per processionem intellectualem; tertia Persona est Deus spiratus, hoc est procedens processionem per modum inclinationis, & amoris. Prima ergo Persona supra-

essentiæ addit originem, & relationem dicentis ad dictum; secunda addit originem, & relationem passiuam dicti ad dicentem; tertia addit originem, & relationem passiuam spirati ad spirantem, vt magis explicabitur infra suo loco.

18. Infertur quintò, quo pacto Verbum diuinum conueniat, ac differat à verbo creato. Dicendum, quod conuenit in eo, quod totum verbum creatum, tum diuinum est actus intelligendi physicè procedens ab intelligente, processionem, qua dicitur, exprimitur, & assimilatur intentionaliter obiecto intellecto. Differunt primò, quod verbum creatum ita est actus intelligendi, vt non sit actus amandi; Verbum Diuinum est essentialiter simul actus intelligendi, & amandi, cum includat essentiæ diuinam, quæ simul est intellectio, & amor. Differunt secundò, quod intelligens creatum per Verbum à se productum constituitur formaliter intelligens, Deus Pater per Verbum non constituitur formaliter intelligens, sed dicens, & exprimens obiectum, quod supponitur intelligere, vt explicatum est q. 92. num. 4. Differunt tertio, quod verbum creatum procedit, & producit secundum omnia, quæ includit, etiam secundum essentiæ; Verbum Diuinum procedit, & producit non secundum essentiæ, quæ est improducta, sed solum secundum relationem, per quam, vt virtualiter additam essentiæ constituitur vltimò Verbum. Differunt quartò, quod verbum creatum non est per se subsistens, neque consubstantiale producenti, sed est accedens illi inhærens; Verbum autem diuinum est per se subsistens, & consubstantiale producenti, vt dicitur quæst. 95. vbi etiam afferuntur aliæ differentiæ.

19. Dices primò: si Verbum non produceretur secundum omnia, quæ includit, non totum Verbum produceretur.

20. Respondeo nego sequelam. Vt enim totum produceretur, non requiritur, vt producerentur omnia, quæ includit, sed sufficit, vt produceretur id, quo vltimo constituitur. E. g. cum homo generat hominem, totus homo, qui constituitur ex anima, & materia simul vnitis, generatur; & tamen neque materia prima generatur, cum sit ingenerabilis, neque anima rationalis generatur, cum produceretur à solo Deo per creationem.

21. Dices secundò: vt res procedat, debet procedere aliquid contradistinctum ab ipsa processionem; sed in Verbo diuino nihil procedit, vel produceretur contradistinctum ab ipsa processionem passiuæ Verbi; ergo. Probatur minor: nam in Verbo nihil datur virtualiter contradistinctum ab ipsa processionem passiuæ, nisi diuina essentiæ; sed essentiæ diuinæ non procedit; ergo &c.

22. Respondeo, negando maiorem. Iuxta sententiam satis receptam actus vitales procedunt à potentia vitali se ipsis sine actione, siue processionem distinctis, ac proinde ad processionem

nem

nem rei non requiritur, vt procedat aliquid distinctum ab ipsa processione; ergo non est mirum, quod Verbum procedat, licet in Verbo non detur aliquid distinctum ab ipsa processione, quod procedat.

23. Quæres, vtrum Verbum diuinum possit, ac debeat explicari per analogiam ad verbum, non quo intelligens dicit sibi ipsi ea, quæ intelligit, sed quo alloquitur alterum, illique manifestat simul suam intellectiōem, & rem intellectam.

24. Respondeo duplex dari verbum ad alterum. Primum est verbum externum, & sensibile ore prolatum, quo nos homines profectu huius vite vtimur tanquam signo ad manifestandum alijs nostros conceptus, & res conceptas. Secundum est verbum internum, & intelligibile, quo Angeli iuxta plurium Theologorum sententiam vtuntur ad manifestandos suos conceptus. Angeli nimirum iuxta hanc opinionem ad manifestandos suos conceptus alteri Angelo, producant in se ipsis quosdam actus intellectus, qui non sunt formaliter intellectio, sed sunt signa immediata intellectiōis, & consequenter rei intellectæ. In hoc autem verbo intelligibili mente expresso Angelus, ad quem dirigitur, tanquam in signo, & imagine cognoscit intellectiōem, & rem intellectam, cuius est signum. Licet ergo communiter Theologi verbum diuinum explicent per analogiam ad verbum creatum, quo intelligens loquitur sibi ipsi, tamen aliqui censent id explicandum per analogiam ad verbum intelligibile, quo vnus Angelus alloquitur alterum, ac dicunt, Patrem intelligentem se ipsum mentaliter producere Verbum intelligibile, quo alloquitur Filium, quod Verbum non consistat formaliter in intellectiōe, sed in signo, seu imagine intellectiōis, productio, vt in hoc signo cognoscatur à Filio intellectio paterna, & quidquid Pater intelligit. Addunt proprietatem personalem Filij per se ipsam præcisè, prout distinguitur virtualiter ab essentia diuina, & ab intellectiōe essentiali, habere adæquatè rationem Verbi, seu signi, & imaginis intelligibilis, in qua potest intelligi intellectio paterna; & huic sententiæ, licet sit contra opinionem communiorum, fauere Henricum 2. parte summæ, art. 59. quæst. 3. Aureolum in 1. dist. 27. art. 3. dub. 4. S. Bonauenturam eadem dist. 27. par. 2. ar. 1. q. 2. & alios.

25. Contra hanc sententiam dicendum primò: Verbum diuinum non assimilatur verbo ad alterum in hoc, quod non sit formaliter intellectio, sed sit signum intelligibile, & imago paternæ intellectiōis, mentaliter expressa ad hoc, vt in ea cognoscatur paterna intellectio, & quæcunque tali intellectiōe intelliguntur.

26. Probatum primò: nam eatenus intelligens alloquitur alterum per signum sensibile, vel intelligibile distinctum à sua intellectiōe, quatenus sua intellectio non immediatè illi

alteri innotescit, ac proinde debet innotescere per signum distinctum; sed diuina intellectio identificata cum diuina essentia per se ipsam immediatè innotescit non solum Patri, sed etiam Filio, & Spiritui Sancto; ergo. Probatum minor: nam diuina essentia est adæquata ratio, vt cognoscatur à se ipsa, & ab omnibus Personis, & est adæquatum obiectum formale, quod per se ipsum cognoscitur ab omnibus Personis diuinis, vt dictum est quæst. 42. num. 13.

27. Probatum secundò: nam de ratione verbi, seu locutionis ad alterum per modum signi est, vt possit per se ipsum vt obiectum formale innotescere alteri, & sic possit ducere in cognitionem eius, cuius est signum, tanquam obiecti materialis; sed sola essentia diuina omnibus personis innotescit per se ipsam, tanquam obiectum formale, ac omnis proprietas personalis prout distincta virtualiter ab essentia est obiectum purè materiale innotescens per essentiam; ergo nulla proprietas personalis, ac proinde nec proprietas personalis secundæ Personæ potest habere rationem verbi, seu locutionis ad alterum per modum signi, vt docet opinio relata. Probatum minor: nam vt dictum est quæst. 42. num. 14. de ratione obiecti formalis est, vt sit ratio, à qua est cognitio: sed diuina essentia, cum adæquatè sit à se ipsa, & non sit ab vlla sua proprietate personali, est prima, & adæquata ratio, à qua est diuina cognitio, & intellectio, quæ omnino identificatur cum diuina essentia; & sicut diuina essentia non est ab vlla proprietate personali, sic diuina cognitio non est ab vlla proprietate personali; ergo nulla proprietas personalis potest esse obiectum formale per se ipsum innotescens vlli Personæ, sed solum potest esse obiectum purè materiale innotescens per essentiam, tanquam per obiectum formale. Confirmatur: nam de ratione obiecti formalis est, vt ab eo sit cognitio; ergo si proprietas personalis esset obiectum formale diuinæ cognitionis, diuina cognitio esset à proprietate personali; sed diuina cognitio adæquatè identificatur cum diuina essentia; ergo diuina essentia esset à proprietate personali; quod est contra rationem diuinæ essentia, quæ debet esse adæquatè à se, & non ab alio etiam virtualiter distincto.

28. Dicendum secundò: Verbum diuinum assimilatur tum verbo creato ad se ipsum, tum verbo creato ad alterum, & habet perfectionem vtriusque, seclusis imperfectionibus. Probatum: nam verbum creatum ad se ipsum habet hanc perfectionem, vt ita procedat ab intelligente, vt realiter sit ipsa intellectio, qua intelligens intelligit; sed etiam Verbum diuinum ita procedit ab intelligente, vt sit realiter ipsa essentia, & ipsa intellectio essentialis, qua Pater intelligit; ergo Verbum diuinum habet hanc perfectionem verbi creati ad se ipsum, seclusa tamen imperfectione verbi creati ad se ipsum, quæ imperfectione

M m

ctio

ctio consistit in hoc, vt verbum creatum producat ex indigentia producentis, hoc est ad hoc, vt per ipsum verbum producat formaliter intelligat; cum Verbum diuinum habeat perfectionem oppositam, ac producat non ex indigentia, sed ex abundantia, vt explicatum est quæst. 92. nu. 13. Rursus verbum creatum ad alterum habet hanc perfectionem, vt producat non ex indigentia, vt nimirum per ipsum producat constituat intelligens, sed ex abundantia, vt constituat intelligens alter à loquente, & producente verbum; sed Verbum diuinum procedit non ex indigentia, vt per ipsum Pater intelligat, sed ex abundantia, vt intellectio paterna communicetur Filio, qui est alter à Patre; ergo Verbum diuinum habet hanc perfectionem verbi creati ad alterum, seclusa tamen imperfectione verbi creati ad alterum, quæ consistit in hoc, vt verbum creatum ad alterum non sit realiter intellectio, qua loquens intelligit: Verbum autem diuinum est realiter essentia diuina, & ipsa formalis intellectio, quæ Pater intelligit. Quia Verbum diuinum habet perfectionem verbi creati ad se ipsum, ideo vt docet Ruiz Tomo de Trinit. disp. 60. sect. 4. n. 1. Pater per Verbum loquitur ad se ipsum, idque probat testimonijs Augustini, Gregorij, Anselmi, & Riccardi, relatis sect. 1. eiusdem disput. 60. num. 8. & sequentibus. Quia idem Verbum diuinum habet perfectionem verbi creati ad alterum, ideo Scripturæ, & Patres ab eodem relati, dicunt Patrem per Verbum loqui etiam ad Filium, & Spiritum Sanctum. Nam Ioan. 12. Christus de se ipso dicit: *Sicut dixit mihi Pater, sic loquor*: Ioan. 7. *Sicut docuit me Pater, hæc loquor*: Ioan. 15. *Omnia, quæ audiri à Patre meo, nota feci vobis*: Psalmo secundo: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*: Ioan. 3. *Quod audiuit, & vidit, hoc testificatur*. Ideo Cyrillus lib. 7. Thesaur. cap. 3. dicit: *Loquitur Pater ineffabiliter ad Filium &c.* Quod Pater per Verbum loquitur Filio, & Spiritui Sancto, explicatur. Nam qui producendo verbum, communicat alicui scientiam, loquitur illi; sed Pater producendo Verbum, communicat ipsi Verbo totam suam scientiam, & per Verbum producatum communicat totam suam scientiam etiã Spiritui Sancto; ergo Pater per Verbum loquitur Filio, & Spiritui Sancto. Et quia Pater Filio loquitur, sed per Verbum non distinctum ab ipso Filio audiente, Spiritui Sancto loquitur per Verbum distinctum ab audiente; ideo Riccardus de Sancto Victore lib. 6. de Trinit. cap. 12. dicit: *Interna ista locutio agit in auctore Patre solo; nam solus Pater dicit; solus Spiritus Sanctus audit, quia nimirum solus Spiritus Sanctus audit, hoc est accipit scientiam per Verbum à se distinctum, cum Filius non audiat, neque accipiat scientiam per Verbum à se distinctum; licet negari non possit, quod etiam Filius audiat, cum de se ipso dicat Ioan. 15. *Omnia, quæ audiri à Patre meo, nota feci vobis*.*

29. Dicendum tertio: proprietates Verbi prout præscindit ab essentia, non habet adæquatè rationem Verbi, sed Verbum constituitur in ratione Verbi non solum per proprietatem personalem, sed etiam per essentiam. Probatur: nam de ratione Verbi est, vt sit ratio intelligendi, vel dicenti, vel audienti; sed proprietates personalis, præscindendo ab essentia non est adæquata ratio vlli Personæ; siquidem prima ratio intelligendi omnibus Personis est essentia, vt dictum est num. 26. ergo. Proportionaliter paternitas, præscindendo ab essentia, non habet adæquatè rationem Patris, & Filiatio, præscindendo ab essentia, non habet adæquatè rationem Filij &c.

30. Ad 1. distinguo maiorem: intellectus non potest intelligere obiectum, quod non sit illi intentionaliter præsens per speciem intelligibilem, vel intransitiuè per ipsam intellectiõnem, concedo: quod non sit illi intentionaliter præsens per aliam imaginem productam per intellectiõnem, & distinctam ab intellectiõne, quæ sit obiectum immediatum intellectiõnis, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Sicut potentia visua non potest videre obiectum, quod non sit in vidente per speciem visibilem, & intransitiuè per visionem ipsam, sed non requiritur, vt sit in vidente per aliquam aliam imaginem productam per visionem, quæ sit immediatum obiectum visionis; sic intellectus nõ potest intelligere obiectum, quod non sit in intelligente per speciem intelligibilem, & intransitiuè per ipsam intellectiõnem, absque eo quod debeat esse præsens in alia imagine distincta; præsertim quia cum intellectio in mea sententia reflectat supra se ipsam, obiectum intellectum per intellectiõnem non solum est præsens formaliter, sed etiam obiectiuè, in quantum intellectio, quæ est imago obiecti intellecti, est etiam obiectum sui ipsius.

31. Ad 2. distinguo maiorem: Pater videt, & scit omnia in Verbo, tanquam in obiecto formali, & in ratione cognoscendi, & videndi, nego: Pater videt, & scit omnia transitiuè in Verbo, hoc est videt se ipsum, & omnia esse, ac representari in Verbo, tanquam in imagine ipsius Patris, concedo; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Dum dicitur, quod Pater videt, & intelligit omnia in Verbo, non significatur, quod Pater intelligit omnia in Verbo, tanquam in obiecto formali, hoc est in ratione intelligendi; sequeretur enim, quod Verbum esset ratio intelligendi Patri, quod est absurdum, ac sæpè rejicitur ab Augustino. Sensus ergo propositionis est transitiuus, ac per illam significatur, quod Pater intelligit se ipsum, & omnia esse in Verbo, tanquam in imagine ipsius Patris. In simili sensu Pater, & Filius amant se, & omnia in Spiritu Sancto, quatenus amant se, & volunt se, & omnia amara esse in Spiritu Sancto, tanquam in amore ab ipsis

ipsis producto. In hoc sensu, intelligere omnia in Verbo, tanquam in imagine intelligentis, est proprium Patris: amare omnia in Spiritu Sancto, tanquam in amore amantis, est proprium Patris, & Filij. Ratio verò, cur omnes similes propositiones debeant intelligi transitivè, est, quia Pater purè dat Verbo, non accipit; Pater, & Filius purè dant Spiritui Sancto, non accipiunt, adeoque quæ dicuntur propriè de ipsis, significant purè actionem transitivam dandi, non intransitivam accipiendi.

32. Ad 3. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, nam ideo productio activa, & productio passiva debent distingui, quia utraque productio importat, aut fundat relationem realem producentis, & producti, quarum altera est intrinseca producenti, altera est intrinseca producto; sed cognitio activa importat quidem relationem realem cognoscentis ad obiectum cognitum; cognitio autem passiva, qua obiectum constituitur cognitum, non importat relationem realem cogniti ad cognoscentem, sed est denominatio purè extrinseca, qua cognitum denominatur à cognitione intrinseca cognoscenti, ut ex Aristotele 5. Metaph. text. 10. docet S. Thomas 1. parte quæst. 13. art. 7. ad 4. & 6. ergo.

QVAESTIO XCV.

Utrum Verbum, & Spiritus Sanctus sint verus Deus, aequalis, & consubstantialis Patri, & utrum in Trinitate tres Personæ sint unus Deus, & non plures Dij?

1. Videtur, quod neque Verbum, neque Spiritus Sanctus sint verus Deus, æqualis, & consubstantialis Patri; primo quia verbum hominis, & Angeli non sunt homo aut Angelus; ergo Verbum, & amor productus Dei non sunt verus Deus.

2. Secundò Persona producta non potest esse verus Deus, æqualis, & consubstantialis Personæ improductæ; sed Verbum, & Spiritus Sanctus sunt Personæ productæ; ergo &c. Probatur maior: nam Deus est à se, & non ab alio; non est causatus, neque factus; non dependet, neque indiget alio; & nullo est posterior tempore, neque natura; & non accipit esse ab alio; sed Persona producta eo ipso, quod est producta, non est à se, sed à producente, ab eoque dependet, causatur, & fit, & accipit totum esse, atque indiget producente, & est tempore, vel saltem natura, aut origine posterior producenti; ergo &c. Confirmatur: nam omne, quod producitur, vel producitur ex nihilo, adeoque creatur, vel producitur ex aliquo præexistente, & est compositum ex eo, quod præexistit, & ex eo, quod accipit per

productionem; sed utrumque repugnat Deo: ergo &c.

3. Tertio ad hoc, ut Verbum, & Spiritus Sanctus essent verus Deus, deberent per productionem accipere deitatem, atque essentiam divinam; sed neque accipiunt eandem numero deitatem, siquidem ut constat inductione, nullum productum accipit naturam producentis eandem numero; neque accipiunt deitatem eandem specie, & numero diversam; nam sicut repugnant plures numero Dij, sic repugnant plures numero deitates; ergo.

4. Quarto nihil creatum est Deus; sed Verbum, seu Sapiencia genita dicit se esse creatam: nam Ecclesiast. 24. de se ipsa dicit: *Et dixit mihi Creator omnium, & qui creavit me; & paulo post, Ab initio, & ante secula creata sum; Ego ex ore Altissimi prodium primogenita ante omnem creaturam.* Apostolus etiam de Verbo loquens ad Coloss. 1. vocat illud primogenitum creaturæ: A fortiori Spiritus Sanctus videtur creatus, & factus: Nam Ioan. 1. de Verbo dicitur; *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil;* ergo Spiritus Sanctus cum sit aliquid, & non sit nihil, factus est per Verbum. Confirmatur, nam Ioan. 17. Christus dicit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum;* ergo solus Pater, cum quo Christus loquebatur, est verus Deus, adeoque Filius, & Spiritus Sanctus, cum non sint Pater, non sunt verus Deus.

5. Quintò Deo repugnat, ut accipiat, doceatur, adiuvetur, mittatur, doneatur, præceptum recipiat, scrutetur, oret, postulet, gemat &c. sed hæc omnia in Scripturis tribuuntur partim Verbo, partim Spiritui Sancto; ergo &c.

6. Sextò in Deo non datur defectus potestatis, aut scientiæ; sed in Verbo datur talis defectus: nam Matth. 20. dicit: *Sedere autem ad dexteram, vel sinistram, non est meum dare vobis;* Matth. 24. dicit: *De die autem illa, atque hora nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque Filius, sed solus Pater;* ergo &c. Videtur etiam dari defectus scientiæ in Spiritu Sancto. Nam Luca 10. 22. dicitur: *Nemo scit, quis sit Filius, nisi Pater, & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare,* adeoque Spiritus Sanctus non scit, quis sit Pater, & Filius.

7. Septimo si Pater, Verbū, & Spiritus Sanctus essent verus Deus, essent omninò æquales inter se; sed non sunt æquales; nam Christus Ioann. 4. dicit: *Pater maior me est;* 1. Corint. 10. Filius dicitur esse subiectus Patri. Confirmatur, nam ex testimonio Christi relato act. 20. *Beatius est dare, quam accipere;* sed Pater dat, aliæ Personæ accipiunt; ergo &c.

8. Respondeo de fide est Verbum, & Spiritum Sanctum esse verum Deum, consubstantialem, & æqualem Patri. Ioannes enim. Epist. 1. cap. ultimo de Verbo dicit: *Et simus in vero Filio eius; hic est verus Deus;* de Spiritu Sancto S. Petrus act. 5. dicit: *Ananias cur tentavit Sa-*